

УДК 35.078.3.34

БЕЛАНЮК М.В., кандидат юридичних наук,
завідувач наукового організаційного сектора
НДІ інформатики і права НАПрН України

ОТРИМАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Анотація. У статті висвітлюються проблемні питання отримання публічної інформації громадянами в Україні на прикладі застосування Закону України “Про доступ до публічної інформації”.

Ключові слова: інформація, публічна інформація, отримання публічної інформації.

Summary. The article highlights problematic issues related to obtaining the public information by citizens in Ukraine exemplified by application of the Law of Ukraine “On access to public information”.

Keywords: information, public information, receipt of public information.

Аннотация. В статье освещаются проблемные вопросы получения публичной информации гражданами в Украине на примере применения Закона Украины “Про доступ к публичной информации”.

Ключевые слова: информация, публичная информация, получение публичной информации.

Постановка проблеми. Конституційне прагнення народу розвивати і зміцнювати демократичну державу неможливо реалізувати без утвердження в суспільній свідомості і соціальній практиці невідчужуваних прав і свобод людини, зокрема права на інформацію. Декларацією Комітету Міністрів Ради Європи “Про свободу вираження поглядів та інформації”, ухваленої 29 квітня 1982 р. [1], наголошено, що свобода інформації необхідна для соціального, економічного, культурного і політичного розвитку кожної людини, вона є умовою гармонійного розвитку соціальних і культурних груп, націй і міжнародного співтовариства. Отже, однією з найважливіших гарантій розвитку, дотримання і захисту будь-яких універсальних прав людини визнається інформація і її інформаційні права, зокрема право на отримання інформації.

Реалізація міжнародне визнаного права людини на отримання інформації залежить від правових приписів, що регламентують інформаційні відносини і режим використання об’єктів інформаційної інфраструктури, засобів масової інформації та комунікації. Крім того можливість індивіда користуватися правом вільно шукати, одержувати і поширювати інформацію є основою розвитку демократії і безпеки в умовах впливу пропаганди.

Результати аналізу наукових публікацій. Проблеми формування і розвитку суспільних відносин в інформаційній сфері були предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених, зокрема: І. Арістової, О. Баранова, К. Белякова, Л. Бачила, В. Брижка, І. Жиляєва, Р. Калюжного, О. Копана, О. Копиленка, Б. Кормича, А. Марущака, В. Пилипчука, В. Фурашева та багатьох інших вчених. Проблему доступу до інформації досліджували Є. Захаров, М. Демкова, М. Фігель, О. Нестеренко, О. Северин, Н. Кушакова, Ю. Тодика, О. Тодика, О. Марцеляк, С. Шевчук і ін.

Автор статті пропонує розглянути особливості отримання інформації в Україні з позиції пересічного громадянина, виявити найбільш проблемні питання із практики застосування чинного законодавства України.

Метою статті є розгляд особливостей отримання інформації громадянами в Україні, виявлення найбільш проблемних питань із практики застосування Закону України “Про доступ до публічної інформації”.

Виклад основного матеріалу. В Україні конституційно закріплено право кожного громадянина вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір (ст. 34 Конституції України) [2]. Право на отримання інформації – це невід’ємне право, обмеження якого допускається лише в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров’я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Прийняття Законів України “Про інформацію” [3] та “Про доступ до публічної інформації” [4] стало важливим кроком у сфері дотримання конституційного права людини на отримання інформації в Україні. Необхідно зазначити, що відкриття громадянам вільного доступу до публічної інформації сприяє розумінню громадянами політичних, соціальних, економічних і культурних проблем та заохочення до вільного обговорення цих проблем, а також значно зменшує можливість зловживань та порушень з боку владних структур.

Проте, у питаннях права на отримання інформації існують різні погляди на визначення його змісту та обсягу. Найчастіше це право асоціюється із запитом ЗМІ на отримання відомостей із урядових джерел, а також їх використанням журналістами, які бажають виправдати оприлюднення сумнівних матеріалів, тощо.

Розглянемо особливості отримання інформації в Україні з позиції пересічного громадянина, що надасть можливість виявити найбільш проблемні питання із практики застосування чинного законодавства України “Про доступ до публічної інформації”.

Відповідно до Законів України “Про інформацію” та “Про доступ до публічної інформації” громадяни можуть звернутися до суб’єктів владних повноважень або інших розпорядників публічної інформації для отримання будь-яких відомостей або даних, які знаходяться у їх володінні або були отримані чи створені в процесі виконання ними своїх обов’язків.

Для чіткого розуміння поняття “суб’єкт владних повноважень” необхідно звернутися до Кодексу адміністративного судочинства України. Отже, “суб’єкт владних повноважень – це орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб’єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень” [5].

З практики застосування законодавства “Про доступ до публічної інформації” основні проблеми, з якими стикаються запитувачі інформації, це відмова у задоволенні запиту на інформацію, відстрочка задоволення запиту на інформацію, ненадання відповіді на запит на інформацію, надання недостовірної або неповної інформації, несвоєчасне надання інформації [6].

Не кожному відмову розпорядника інформації у задоволенні запиту можна вважати неправомірною, а лише ту, що порушує вимоги законодавства. Зазвичай обґрунтуванням у випадках відмови у задоволенні запиту на інформацію можуть бути посилення на те, що суб’єкт владних повноважень інформацією не володіє, що запитувана інформація не є публічною, запитувана інформація містить персональні дані, інформація належить до службової (конфіденційної, таємної) та ін.

Розглянемо випадки, коли розпорядники інформації посилаються на те, що інформація, що знаходиться у їх володінні, не є публічною. Яка ж інформація відповідно до Закону України “Про доступ до публічної інформації” вважається “публічною”? Публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб’єктами владних повноважень своїх обов’язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб’єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації [4].

Відповідно до п. 1, ч. 1, ст. 3 Закону України “Про доступ до публічної інформації” право на доступ до публічної інформації гарантується обов’язком розпорядників інформації надавати та оприлюднювати інформацію, крім випадків, передбачених законом. За змістом п. 2, ч. 1, ст. 5 зазначеного Закону доступ до інформації забезпечується шляхом надання інформації за запитами на інформацію. Відповідно до ч. 1, ст. 13 Закону України “Про доступ до публічної інформації” запит на інформацію – це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні.

Підсумовуючи зазначене, для визнання певної інформації публічною необхідними є такі ознаки інформації:

- інформація отримана або створена суб’єктами владних повноважень лише в процесі виконання своїх обов’язків;
- інформація відображена або задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях;
- інформація перебуває у володінні суб’єктів владних повноважень або інших розпорядників публічної інформації;
- інформація не визнається публічною, якщо вона створена суб’єктом владних повноважень не в процесі виконання своїх обов’язків.

Отже, визначальним для публічної інформації є те, щоб вона була заздалегідь готовим, зафіксованим продуктом, отриманим або створеним суб’єктом владних повноважень та фактично має знаходитись у володінні розпорядника.

Відповідно до ст. 1 Закону України “Про доступ до публічної інформації” зберігання на матеріальних носіях інформації як головної її властивості означає, що вона повинна бути викладена у письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі та зафіксована відповідно на папері, магнітній, кіно-, фотоплівці, оптичному диску або іншому носії (ст. 1 Закону України “Про обов’язковий примірник документів” [7]). Із зазначеного випливає, що публічна інформація повинна бути готовим, зафіксованим продуктом діяльності на момент виникнення правовідносин щодо неї. Отже, для визнання певної інформації публічною не має значення хто, коли і для чого створював цю інформацію, і навіть яким чином вона потрапила до розпорядника, важливим є фактичне володіння нею. Наприклад відмова розпорядника надати копію документа лише на тій підставі, що він не створював цей документ, може бути визнана неправомірною.

Незважаючи на те, що Закон України “Про доступ до публічної інформації” зобов’язує державні структури надавати громадянам інформацію, інколи розпорядники публічної інформації, посилаючись на Закон України “Про захист персональних даних” намагаються уникнути цього. Зазвичай таке відбувається завдяки віднесенню запитуваної інформації до конфіденційної. Необхідно зазначити, що відповідно до Закону конфіденційною може бути визнана інформація за умови, якщо вона відповідає обов’язковим трьом умовам (“трискладовий тест”):

- виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

- розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;

- шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Таким чином, відмова у наданні “конфіденційної інформації” буде обґрунтованою, якщо розпорядник у відповіді зазначить, якому саме з інтересів загрожує розголошення запитуваної інформації, в чому полягає істотність шкоди цим інтересам від її розголошення, чому шкода від оприлюднення такої інформації переважає право громадськості знати цю інформацію в інтересах національної безпеки, економічного добробуту чи прав людини.

Як показує практика [8], майже всі розпорядники інформації після набуття чинності Закону України “Про доступ до публічної інформації” склали Переліки конфіденційної інформації. Часто до конфіденційної відносять інформацію, яка не може бути обмежена в доступі. Крім того, Перелік для розпорядників та запитувачів має бути тільки орієнтиром щодо інформації, доступ до якої може бути обмежено, у разі, якщо застосування “трискладового тесту” в кожному конкретному випадку надасть підстави для її обмеження. Яка б інформація не запитувалася, незалежно від того, внесена вона у цей Перелік, чи ні, розпорядник у будь-якому випадку повинен застосувати “трискладовий тест” для прийняття рішення про задоволення чи відмови у задоволенні запиту. Відсутність висновку розпорядника інформації щодо наявності хоча б однієї зі згаданих трьох підстав “трискладового тесту” означає, що законних підстав для обмеження доступу до інформації немає, а відмова у доступі до публічної інформації є необґрунтованою. Якщо під час розгляду справи в суді буде з'ясовано, що, відмовляючи у задоволенні запиту на інформацію, розпорядник не застосовував “трискладового тесту” або застосовував його лише частково, це стане підставою для визнання такої відмови розпорядника протиправною.

Приклад із судової практики [6]: *“До директора Чугуївського професійного ліцею 20.03.2015 р. звернувся громадянин із запитом щодо надання інформації, зокрема, копії договорів з додатками про постачання масла вершкового за кошти бюджету за 2015 рік. У відповідь на запит листом від 23.03.2015 року № 125 громадянину було відмовлено у зв'язку з тим, що запитувана інформація відноситься до конфіденційної інформації і не може передаватися третім особам... При розгляді справи суд зазначив, що запитувана інформація не є конфіденційною та не належить до інформації з обмеженим доступом, а посадова особа своїми діями допустила порушення ст. 6 Закону України “Про доступ до публічної інформації”.*

Враховуючи положення Закону “Про доступ до публічної інформації” не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі щодо надання копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імен, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно. Доступ до такої інформації може бути обмежено у випадку, якщо оприлюднення або надання такої інформації може завдати істотної шкоди інтересам національної безпеки, оборони, розслідуванню чи запобігання злочину. Таким чином, надання доступу до документів про отримання та розпорядження

бюджетними коштами та майном, прізвищ, імен, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали комунальне та державне майно в користування чи розпорядження, є обов'язковим. Крім того, 14 жовтня 2014 року Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки” [8]. В Стратегії зазначається, що ефективний доступ до інформації, якою володіють органи публічної влади, інші суб'єкти, є важливою передумовою для запобігання корупції, виявлення та припинення корупційних діянь. Особливе значення має інформація, яка становить суспільний інтерес, а саме – відомості про використання бюджетних коштів, розпорядження державним або комунальним майном, особисті доходи, майно, видатки та зобов'язання фінансового характеру публічних службовців. Доступ до інформації є необхідним інструментом для проведення журналістських розслідувань, стимулювання громадянської активності в антикорупційній сфері. Крім того, наявність в документі інформації з обмеженим доступом не є підставою для відмови у його наданні або його оприлюдненні. Так, ч. 7 ст. 6 Закону України “Про доступ до публічної інформації” передбачено, що обмеженню підлягає інформація, а не документ. Якщо документ містить інформацію з обмеженим доступом, для ознайомлення надається інформація, доступ до якої необмежений. У такому випадку копія документа повинна надаватись у звичайному порядку, при цьому інформація, доступ до якої обмежено, вилучається шляхом ретушування.

При розгляді проблеми відмови у запиті постає питання чи може бути відмовлено у запиті на інформацію, яку можна отримати на офіційних веб-сайтах? Закон України “Про доступ до публічної інформації” визначає як неправомірну відмову відсилання запитувача до загальнодоступних джерел інформації замість надання запитуваної інформації. Це пояснюється тим, що в деяких випадках запитувач потребує офіційного підтвердження достовірності певної інформації або в нього немає доступу до Інтернету, він не має навичок роботи в мережі Інтернет та ін. Дійсно, часто інформацію в Інтернеті складно знайти. Отже, при запитуванні інформації, наявної на офіційних веб-сайтах чи інших загальнодоступних джерелах, така інформація має бути надана у відповідь на запит. Посилання на загальнодоступні джерела визнається Законом як неправомірна відмова.

Розглянемо іншу проблему, з якою стикаються запитувачі інформації – відстрочку у задоволенні запиту на інформацію, яка допускається лише за умови виникнення обставин непереборної сили (форс-мажорними обставинами).

Форс-мажорними обставинами, відповідно до Листа Торгово-промислової палати України від 09.01.15 р. № 106/05-5.4 “Про засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили)” [8] вважаються надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами, а саме: загроза війни, збройний конфлікт або серйозна погроза такого конфлікту, включаючи, але не обмежуючись ворожими атаками, блокадами, військовим ембарго, дії іноземного ворога, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена та неоголошена війна, дії суспільного ворога, збурення, акти тероризму, диверсії, піратства, безладу, вторгнення, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, введення комендантської години, експропріація, примусове вилучення, захоплення підприємств, реквізиція, громадська демонстрація, блокада, страйк, аварія, протиправні дії третіх осіб, пожежа, вибух, тривалі перерви в роботі транспорту, регламентовані умовами відповідних рішень та актами державних органів влади,

закриття морських проток, ембарго, заборона (обмеження) експорту/імпорту тощо, а також викликані винятковими погодними умовами і стихійним лихом, а саме: епідемія, сильний шторм, циклон, ураган, торнадо, буревій, повінь, нагромадження снігу, ожеледь, град, заморозки, замерзання моря, проток, портів, перевалів, землетрус, блискавка, пожежа, посуха, просідання і зсув ґрунту, інші стихійні лиха тощо.

За наявності форс-мажорних обставин відстрочка у задоволенні запиту на інформацію не може тривати довше, ніж тривалість обставин непереборної сили.

Отже, відстрочка у задоволенні запиту буде неправомірною, якщо: розгляд запиту було відстрочено за відсутності обставин непереборної сили або обставинами непереборної сили вважали обставини, що насправді залежали від волі працівників розпорядника; лист про відстрочку задоволення запиту на інформацію надіслано з порушенням вимог до оформлення рішення про відстрочку чи вимог до письмової відповіді.

Враховуючи зазначене, необхідно звернути увагу на те, що в сучасних умовах розвитку інформаційних технологій в Україні почастишали кіберзлочини, а саме застосування хакерських атак. Нещодавно в Україні хакерській атаці “Вірус Петя” піддалися: банківська система (близько 30 банків), система інфраструктури (80 % підприємств, підпорядкованих Міністерству інфраструктури), Кабінет Міністрів України, мобільні оператори, ЗМІ, підприємства енергетичної сфери та ін. У зв’язку з цим вбачається за доцільне додати до переліку форс-мажорних обставин кіберзлочини.

Відповідно до ст. 19 Закону України “Про доступ до публічної інформації” запити можуть подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача. Відповідь на запит на інформацію може надаватися в усній чи письмовій формі. Усна відповідь надається тільки у випадку, якщо запитувач просить про це. На практиці, розпорядники або надають відповідь та інформацію в усній формі і не фіксують подання такого запиту, або, якщо запит зареєстрований, надають відповідь письмово. Письмова відповідь може надсилатися факсом, електронною чи звичайною поштою, або вручатися особисто – на вибір запитувача. Незалежно від того, яким шляхом надається відповідь, вимоги до її оформлення є однаковими. Якщо запитувач просить надати відповідь на електронну адресу, розпорядник інформації має оформити лист належним чином (на офіційному бланку з підписом, із зазначенням дати та номеру документа) та надіслати його у відсканованому вигляді на електронну адресу запитувача. Навіть, якщо розпорядники надають відповідь електронною поштою, а не на офіційному бланку з усіма реквізитами і підписами, відповідь буде неправомірною, лише тоді, коли запитувач отримав не всю запитувану інформацію або ж йому необхідно офіційне підтвердження, наприклад, звідки отримано інформацію, тощо.

Нерідко трапляється, що керівник закладу, отримуючи запит на інформацію, скеровує запит на виконання до структурного підрозділу. Керівник структурного підрозділу від свого імені відповідає запитувачу, що інформація відсутня. Але це не означає, що нею не володіє сам розпорядник. Приклад із практики: *“Постановою Тернопільського окружного адміністративного суду від 20 вересня 2016 р у справі за №819/954/16 визнана неправомірною відмова обласної ради надати інформацію, на підставі того, що “запитувані документи підлягають використанню у якості доказів в судовому порядку у відповідній цивільній справі №607/6135/16-ц”. ...Використання вказаних документів в іншій адміністративній справі не є достатньою підставою відмови в наданні інформації у розумінні вимог Закону України “Про доступ до публічної інформації”. Крім цього, розпорядник інформації, який не володіє*

запитуваною інформацією, але якому за статусом або характером діяльності відомо, або має бути відомо, хто нею володіє, зобов'язаний направити цей запит належному розпоряднику з одночасним повідомленням про це запитувача. Однак судом встановлено, що відповідачем запит позивача не направлений прокуратурі Тернопільської області, на яку вказує відповідач, як на належного розпорядника, а тому доводи відповідача про неможливість вчасно надати запитувану інформацію не знайшли свого підтвердження у ході розгляду даної справи та не підтвердженні належними та допустимими доказами. У цьому випадку розпорядник не має права відмовити запитувачу (ст. 22 Закону “Про доступ до публічної інформації” передбачений виключний перелік підстав для відмови і такої підстави, як “вилучення документів”, там немає). Розпорядник має направити запит тому, хто на даний момент володіє документами і повідомити про це запитувача (ч. 3 ст. 22 Закону)” [10].

Часто при розгляді справ, що стосуються Закону України “Про доступ до публічної інформації” суди стикаються з порушенням чинного законодавства з боку розпорядника інформації через надання неповних або недостовірних відомостей [11]. Зазначеним законом визначено, що неповна інформація – це інформація, яка задовольняє лише частину запиту, без належно оформленої відмови у задоволенні решти запиту. Недостовірною вважається інформація, яка не відповідає дійсності або викладена неправдиво, тобто містить відомості про події та явища, яких не існувало взагалі або які існували, але відомості про них не відповідають дійсності (неповні або перекручені).

Порушенням закону з боку розпорядника у даному випадку може бути:

- надання лише частини запитуваної інформації;
- надання інформації не на всі питання запиту;
- надання лише частини необхідного документа;
- надання документа без додатків, якщо вони є його невід’ємною частиною;
- надання документа із вилученням інформації, яка за законом має бути відкритою.

Приклад: “Начальник відділу освіти Барської районної державної адміністрації Вінницької області надала несвоєчасну та неповну відповідь на запит... від 12 лютого 2015 року щодо надання документів, на підставі яких Барською районною державною адміністрацією Вінницької області було нараховано та виплачено премії вчителям Терешківської загальноосвітньої школи I-II ступенів Барського району Вінницької області у 2014 році із зазначенням їх прізвищ, імен та по батькові... та сум винагород. Запитувачу документи було надано лише після його звернення із відповідною скаргою до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини листом від 16 червня 2015 року № 404, тобто більше, ніж через чотири місяці з моменту подання запиту, чим порушено п. 6 ст. 14 Закону України “Про доступ до публічної інформації”. Своїми діями начальник відділу освіти Барської районної державної адміністрації Вінницької області вчинила адміністративне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 212-3 КпАП України, тобто порушення Закону України, а саме: несвоєчасне або неповне надання інформації..., а тому її слід визнати винною у вчиненні зазначеного адміністративного правопорушення...” [6].

Відповідно до ст. 20 Закону України “Про доступ до публічної інформації” розпорядник інформації має надати відповідь на запит не пізніше 5 робочих днів з дня отримання запиту. У разі якщо запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, щодо стану довкілля, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, надання відповіді скорочується до 48 годин з дня отримання запиту. Клопотання про

термінове опрацювання запиту має бути обґрунтованим. У разі якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, розпорядник інформації може продовжити строк розгляду запиту до 20 робочих днів з обґрунтуванням такого продовження. Про продовження строку розпорядник інформації повідомляє запитувача в письмовій формі не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту [5].

Виходячи з наведеного, несвоєчасним вважатиметься надання інформації, якщо:

- інформація надається з порушенням 5-ти чи 20-ти денного строку надання відповіді;
- запити на інформацію безпідставно трактуються як звернення громадян і надається відповідь у межах 30-ти денного строку;
- запити на інформацію скеровуються своїм структурним підрозділам або виконавчим органам як “належним” розпорядникам, таким чином, продовжуючи його розгляд на ще один 5-ти денний строк;
- не надсилається запитувачу письмове повідомлення про продовження строку розгляду запиту до 20 робочих днів.

Розпорядник інформації зобов'язаний надати відповідь на запит протягом 5 робочих днів (без врахування вихідних та святкових днів). Відлік необхідно починати з дня, наступного за датою отримання запиту. Датою отримання письмового запиту має бути дата, зазначена на рекомендованому повідомленні про вручення поштового відправлення, або автоматична відповідь про отримання запиту електронною поштою. Відповідно до ст. 103 Кодексу адміністративного судочинства України датою відповіді на запит має бути дата, зазначена на відбитку поштового штампа (тобто час відправки листа) [5].

Приклад: “...У квітні 2014 року Товариство... пред'явило позов до Прокуратури м. Києва, в якому просило визнати протиправною бездіяльність прокурора Герасимюка М.В. щодо ненадання відповідей на запити від 7 квітня 2014 року № 691/09 та 9 квітня 2014 року № 712/09 в строк, встановлений законодавством, та зобов'язати відповідача надати на них відповідь. Постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 28 травня 2014 року, залишено без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 5 серпня 2014 року, якою позов задоволено частково. Визнано протиправними дії щодо надання відповіді на запит від 7 квітня 2014 року № 691/09 з порушенням строку, передбаченого чинним законодавством...” [12].

Однією з гарантій дотримання права громадян на отримання інформації є встановлення відповідальності за порушення законодавства у цій сфері.

Відповідно до ст. 3 Закону України “Про доступ до публічної інформації” гарантується встановлення юридичної відповідальності за порушення законодавства про доступ до публічної інформації. Відповідно до ч.1 ст.27 Закону України “Про інформацію” порушення законодавства України про інформацію тягне за собою дисциплінарну, цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність.

Відповідно до ст. 212³ Кодексу України про адміністративні правопорушення [13] неправомірна відмова у задоволенні запиту на інформацію, відстрочка задоволення запиту на інформацію, ненадання відповіді на запит на інформацію, надання недостовірної або неповної інформації та несвоєчасне надання інформації відповідно до законів України “Про інформацію”, “Про доступ до публічної інформації” – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до восьмидесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 425 до 1360 грн.) в залежності від виду правопорушення.

Висновки.

1. Практика застосування Закону України “Про доступ до публічної інформації” показала, що реальний стан отримання інформації громадянами в Україні залишається однією з найгостріших проблем української дійсності.

2. Порухення права громадян на отримання інформації має системний характер, отже зрушення в бік більшої інформаційної відкритості після прийняття Закону України “Про доступ до публічної інформації” є недостатніми.

3. Найбільш поширеними порушеннями з боку посадових та службових осіб Закону України “Про доступ до публічної інформації” є: відмова у задоволенні запиту на інформацію, відстрочка задоволення запиту на інформацію, ненадання відповіді на запит на інформацію, надання недостовірної або неповної інформації та несвоєчасне надання інформації.

4. Основними причинами виявлених порушень, за нашими оцінками, можуть бути незнання інформаційного законодавства; нездатність посадових і службових осіб тлумачити норми закону, що в кінцевому результаті призводить до хибного його розуміння; відсутність культури інформаційної відкритості, відносно невеликі штрафні санкції щодо порушників інформаційного законодавства.

Використана література

1. Про свободу вираження поглядів та інформації : Декларація Комітету Міністрів Ради Європи. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_885

2. Конституція України : Закон України від 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Про інформацію : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

4. Про доступ до публічної інформації : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

5. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

6. Правові позиції Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в сфері забезпечення доступу до публічної інформації. – Режим доступу : http://access-info.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/LegalPositions_21web1.pdf

7. Про обов’язковий примірник документів : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/595-14>

8. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>

9. Лист Торгово-промислової палати України щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) від 09.01.15 р. № 106/05-5.4. – Режим доступу : <https://www.pard.ua/uk/news/3176-2015-02-03-tp>

10. Як оскаржити порушення права на доступ до публічної інформації : практичний посібник. – Режим доступу : <http://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/web.pdf>

11. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.09 р. № 1. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

12. Судова практика щодо забезпечення доступу до публічної інформації. – Режим доступу : http://access-info.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/LegalPositions_21web1.pdf

13. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>